

Herre i eget hus

- Her inne er det jeg som bor. Dette er hjemmet mitt nå, sier Rune Larsson og ønsker varmt velkommen inn til toromsen på Kjelsås i Oslo. Etter å ha bodd hjemme hos mor og far hele sitt liv er han endelig herre i eget hus.

TEKST OG FOTO:

Astri Vannebo

PUBLISERT 11. februar 2008

SJEFEN SJØL: Rune kan endelig sette nøkkelen i egen dør. Etter å ha bodd hele livet hjemme hos mor og far, er Rune nå herre i eget hus. Det går veldig bra, synes han.

Ennå er det ganske ferskt. De korte månedene som er gått siden flyttingen, har han brukt til å venne seg til de nye omgivelsene. Han innrømmer at han var litt engstelig i

forkant.

«Magen min knyttet seg.
Hvordan skulle dette gå? Jeg
hadde jo sagt at jeg ville flytte, og
hadde forberedt meg på det.
Men likevel. Jeg både grudde og
gledet meg»

– Magen min *knyttet* seg. Hvordan skulle dette gå? Jeg hadde jo sagt at jeg ville flytte, og hadde forberedt meg på det. Men likevel. Jeg både grudde og gledet meg, sier han, og er bare glad for at han har *noe* selskap ellers i huset. I etasjen over bor Birger, en blid kar som hilser oss med en hjertelig klem idet vi runder hageporten. De to ble i sin tid kjent med hverandre på Ragna Ringdals Dagsenter. Inne i gangen møter vi Peggy, som lurert på om Rune vil lage maten sin nå, eller senere. Det er ingen *servering* der i gården. Han får litt hjelp til å steke og sånn, men ellers steller han seg selv. Peggy er en av flere voksne som skifter på å ha tilsyn i huset, og som alltid er tilgjengelig for Rune eller Birger når de er hjemme. Rune synes det er helt greit at han må melde fra til dem om han vil gå seg en tur eller noe. På den måten er det alltid noen som vet hvor han er. Noen å ha kontakt med.

Det er særlig på sene kvelder, og om nettene før han sovner, at han virkelig merker overgangen.

– Det er uvant. Jeg hører lyder. Hvor kommer de fra? Er det noen der ute? Kommer lydene fra hagen? Eller fra gata? Så diskuterer jeg litt med seg selv, forklarer han, og slår seg mer eller mindre til ro med at lydene sikkert bare kommer fra biler eller busser som kjører forbi. I det store og hele greier han seg fint selv, synes han. I alle fall «halvparten av tida».

– *Det med plutselig å skulle være så selvstendig. Hvordan opplever du det?*

– Hva tror du? Bare tenk om du hadde gjort det samme!

Vi småsnakker litt om felles erfaringer og følelser omkring det å flytte hjemmefra – og skulle stå på egne bein, og blir enige om at selve *følelsene* nok mye er de samme, enten en er tjue eller femti.

En åpen type

At han selv har fikset det såpass bra, tror han kommer av at han er såpass åpen av type.

– Mange andre er nok mer knytta og anspente enn hva jeg er. Jeg er mer åpen, sier han, og tror at han er i ferd med å venne seg til engstelsen over nattlige lyder.

– En kommer jo inn i det. Nesten så en blir et annet menneske. Og nå er dette hjemmet mitt! Det er det fint å tenke på. Det er egentlig det beste det, ved å bo alene. Det å kunne kalle noe for hjemmet sitt.

På jobb

Kanskje er det litt sånn med å bo alene, som det er med det å jobbe? Bare en *kan* det, så går det veldig fint. Hver dag drar Rune av gårde på jobb ved *Nordpolen Industrier*. Han må ta både trikk og buss for å komme dit, men har for lengst lært seg den nye kjøreruta og leder an uten å nøle. Arbeidstida er fra halv ni til kvart på tre. Arbeidsoppgavene består mye av pakking, men det kan variere, etter hva bedriften får av oppdrag.

– Her begynner vi presis. Hvis jeg ikke kommer, så må jeg gi beskjed. Og da er det i så fall fordi jeg er dårlig, forteller Rune. Han vil ikke ha så mye prat om akkurat de plagene der. Han tar medisiner, og da går det som oftest bra. Og er han så dårlig at han må være hjemme fra jobben, kjenner han det på forhånd. Vet når det kommer.

– Men ellers da, om du egentlig er frisk og kanskje bare litt trøtt om morgenen ...?

– Da tar jeg meg sjøl i nakken, sier Rune overbevisende og ler. Så tar han meg med inn for å hilse på sjefen, Ragnhild Næss, som bare har godt å si om Rune: Flink og arbeidsom. Når han først har lært seg noe, er det aldri nødvendig å kontrollere arbeidet. Den eneste ulempen med det må vel være at Rune kanskje ikke får fullt så tett oppfølging på jobben som en del av arbeidskollegene hans.

Kafé & rock

I tillegg til jobben ved *Nordpolen Industrier* har Rune en kveldsjobb på torsdagene. Da er han medhjelper på *Kafé Åsen*, et åpent treffsted for psykisk utviklingshemmede med venner og familie og for andre som sokner til Oslo Voksenopplæring Åsen eller til Ragna Ringdals Dagsenter.

Det er også her Rune får utløp for sine kunstneriske talenter, og da især gjennom rockebandet *Ragnarock*, hvor han har vært med i årevis. Først på bass, siden på rytmegitar. *Ragnarock* består av elever og lærere, og har turnert både i Norge og utlandet. Favorittlåten til Rune er *I was made to love her* av Stevie Wonder.

– Det er flott å komme ut til folk – og å få spille for folk, forteller Rune begeistret.

– *Får dere applaus, da?*

– Det kan egentlig bli for mye av det, sier han beskjedent. Men medgir at *litt* applaus også kan være fint, og bidra til «å kvikke opp bandet», som kan sier. Hjemme i leiligheten har han videoopptak av konserter han har vært med på. Dem spiller han gjerne, som minner om turene han har vært med på.

– *Så du synes det er fint å spille i band?*

– Ja! Det er inspirerende og oppkvikkende, slår han fast, og avviser tanken på at han kan gå lei.

Nesten kjendis

Noen i bandet er ikke med lenger. To er døde. Én har sluttet. Selv beskriver han seg leende som en veteran i bandet. Eller en ressursperson, som han egentlig kalles nå. Det

innebærer at han hjelper de som er litt nyere. Til sammen er de fire i bandet med roller som ressurspersoner. Musikk hører han også på hjemme. Da kan det for eksempel gå i Vikingarna eller Ole Ivars, eller i det meste innen pop og rock eller ballader. – Jeg liker det allsidige! Så har han da også en allsidig kunstnerisk løpebane å se tilbake på. Ved Ragna Ringdals Dagsenter har han vært med både i teatergruppen og han har danset folkedans. Og når vi først er inne på dette med kunst og kultur, må han også få fortelle at han faktisk *nesten* er litt kjendis. Det var etter at han hadde en liten rolle på Nationaltheatret, hvor han leste inn en tekst til et videoopptak som ble benyttet i forestillingen «Beslutningen». Mange kjente kom og så stykket. Wenche Foss var også der. Og *Se og Hør* skrev om det.

Ikke så annerledes

Hjemme hos seg selv, på fritida, gjør Rune som de fleste andre: ser på TV, hører på musikk og leser bøker. Han har ingen problemer med å lese – «bare jeg får på meg de rette brillene». Men kanskje er han noe mer selektiv enn mange?

– På TV liker jeg å se på hva som hender i andre land, og med andre folk. Folk med Down-syndrom kommer ikke så godt fram. Det var en av grunnene til at jeg sa ja til dette intervjuet. Sånn at jeg kan snakke på vegne av mange andre, forteller Rune uoppfordret og fortsetter:

«Diktet «Våre små søsken» sitter inni meg og gjør meg trygg»

– Jeg leser også mye om dem som er annerledes. Også om folk i rullestoler. Da får jeg tårer i øynene. For mennesker er mennesker. Med bare litt forskjellige sykdommer. Dette kommer fra hjertet mitt. Det er godt å få snakket ut og få sagt sin mening. Det er oppkvikkende, sier Rune, som ellers finner mye inspirasjon i bladet «Under lupen» (medlemsbladet for psykisk utviklingshemmede og deres pårørende). Og så leser han dikt. Av André Bjerke eller av Inger Hagerup. Favoritten er sistnevntes dikt «Våre små søsken», som hun skrev til innvielsen av Ragna Ringdals Dagsenter.

– Det er det jeg liker aller, aller best. Diktet sitter inni meg og gjør meg trygg.

– *Hender det at du blir ertet?*

– Jeg ble ertet som barn. Men ikke nå lenger, sier han. I sofaen i egen stue framstår han da også usedvanlig trygg og scenevant. Og føler seg egentlig ikke så annerledes enn andre.

– Når jeg er her, tenker jeg ikke på det engang, sier han. Så peker han ut møbler han selv har fått ta ut. Både sofa og salongbord. Snart får han også data. Noe data kan han. Resten må han lære seg etter hvert. Han følger sine egne prosedyrer. Tar for seg én sak om gangen. Lærer seg én og én ting.

Forskjell på alle

Rune Larsson har jobb, han spiller i band, og nå har han også egen leilighet. Hva er det neste på ønskelista? Er det noe han savner?

– Jeg ønsker meg støttekontakt! Nå har jeg bare hjelpeverge, og det blir ikke helt det samme. Jeg ønsker meg en jeg kan gå på kino med, og gå turer med. Det er det jeg ønsker meg mest akkurat nå, sier Rune.

På tampen betror han meg at han har begynt å skrive bok. Han henter tekster litt herfra og litt derfra. Tekster som han liker.

– *Du vil ikke skrive egne tekster da?*

– Jeg har prøvd det. Men hodet mitt er ikke sånn. Jeg prøvde en gang, men plutselig sa det klikk. Jeg fikk jernteppe.

Han viser meg i stedet en av tekstene han har skrevet av fra andre. Jeg berømmer hans utpreget pene håndskrift i prydelige versaler. Han sier meg ikke imot, men tar komplimenten som en mann.

– Normale og ikke normale. Mennesker er mennesker. Folk med sykdommer er også mennesker. Det kan være forskjell på alle. Jeg, for eksempel, skriver veldig tydelig. Det er det ikke alle normale som gjør!

ROCK: Ragnarock i sitt rette element på scenen. Foto utlånt av Ragnarock

Våre små søsken

Vi har en liten søster,
vi har en liten bror
som er litt annerledes
enn andre barn på jord.

De kom til denne verden
det vanskelige sted
med mindre håndbagasje enn
vi er utstyrt med.

Vi voksne er så store
i gjerning og i ord.
Vår lille bror og søster
blir aldri riktig stor.

Vi har vår eng og åker.
Vi har vårt kjøpmannsskap.
Og vi beregner livet
i vinning og i tap.

Det er så lett å skubbe
de små og svake vekk
og la dem stå tilbake
med hjelpeløse trekk.

Det er så lett å glemme:
Når siste båt skal gå,
må alle passasjerer
la all bagasje stå.

Da blir det kanskje lettest
for disse små, fordi
de bare har et hjerte
med sorg og glede i

Og gleden er så deilig
Men sorgen er så trist.
Det har vår lille søster
og bror bestandig visst.

Så la oss gi dem gleden
til de skal gå ombord
med sine barnehjerter
vår søster og vår bror...

Av Inger Hagerup

Fra «Fra hjertets krater», 1964

PÅ JOBB: En pause på kjøkkenet er ikke å forakte. Her er Rune i hyggelig passiar med kollega Tone Anita Mørk. Foto utlånt av Nordpolen Industrier

CV for Rune Larsson (53)

Særlige kjennetegn

Kort lugg og briller. Nøkler i beltet. Snakkesalig, med en smittende latter. Diagnostisert med Down-syndrom.

Utdanning

Gruppeundervisning ved Ragna Ringdals
Dagsenter

Sandaker ungdomsskole
Oslo Voksenopplæringscenter Åsen

Bor

I egen leilighet, med tilsyn, på Kjelsås i Oslo

Familie

Foreldrene Berit og Einar. Søsteren Bente (som også er Runes hjelpeverge) og niesene Christina og Elisabeth.

Arbeid

Medarbeider ved Nordpolen Industrier
Medhjelper på Kafé Åsen på torsdager

Kunstnerisk

Har danset folkedans og spilt teater ved
Rytmegitarist i Ragnarock
Turnéer til Ålesund 2002 og Spania 2003
Videorolle i Nationalteatrets oppsetning av «Beslutningen»
Holder på med bok med tekster han liker

OL-bidrag

Kopioperatør ved lekene på Lillehammer 1994

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 45, nummer 2, 2008, side 157-159

TEKST OG FOTO:

Astri Vannebo, JournalistMaster of Management